

Sächsische

3

A

5172

Landesbibl.

Pa De fecunditate Mifnicæ Sabbatana

Ad
audiendam Orationem,
de
FERRIFODINIS

V. Id. Octobr. MDCLXXIX.

a II. pomeridiana

122

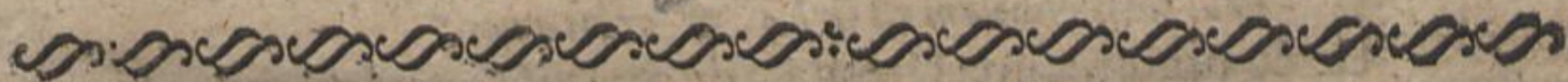
*illustri Lyceo Altenburgerfi
habendam,*

Scholasticæ rei

Patronos & Fautores

decenter invitat

M. Joh. Müller/Rector.

Literis Gothofredi Richteri, Ducalis Typographi.

Quibus Misnia nostra laudibus enitescat, charta brevis nequit exponere. Magnorum voluminum res est, quæ virorum omni eruditionis genere excellentium postulat industriam. Quicquid certe ullibi terrarum naturæ benignitas diviniqve Numinis clementia hominum usibus & gloriæ impertiit, cumulatissime in eadem deprehendimus. Nolumus dicere, quod figura ejus sit triquetra seu triangula, quam cum Ægypto, Britannia, Sicilia aliisque locis, quin & ipso Paradiso habet communem, Christophorusq; Manlius sequenti celebravit (α) epigrammate:

α) Cit. Petro Albino Misn. Chron. tit. XIII. f. 176.

*Tota fere triquetra regio conclusa figura est,
 Quæ vetus a Mysis Mysnia nomen habet.
 Supremum teneat Calegia prisca cacumen,
 Quæ Sala Albiacas confluus auget aquas.
 Lævum Pica latus, dextrum vagus occupet Albis,
 Sudetes imæ ceu basis instar habent.
 His terram metis definit ipse Melanchthon,
 Eudoxusq; sui temporis Homilius.
 Nec tamen errarit, si quis fastigia montes
 Piniferos, Albim mavelit esse basin;
 Dextrum Sala latus sic clauderet, Egra sinistrum,
 Et concinna magis forma triquetra foret.*

Neque differemus de urbium, quibus gaudet, multitudine atque excellentia, quas inter eminent ubiqve gentium celeberrima Lipsia, quæ ingeniosissimi Poetæ (β) verbis
urbs compendiosum est Orbis, & orbis amor;

β) Friderici Taubmanni lib. II. Elegiar. p. m. 431.

Uit & augustissima Dresda, de qua visa qui gloriantur, & nobile illud Armamentarium, Equile illud Martium, illud acuminis humani vix humanum spectaculum, τεχνηματοφυλάκειον, non perviderunt, eodem (γ) iudice, *umbram Dresdæ illi viderunt, non ipsam.* Ista vero cum multis aliis laude immortalis dignissimis rebus silentio præterituri, sequentium modo rationem nunc habebimus. Sancto Dei cultu quid salubrius, quid sublimius, quid laudabilius? Gemma est thesauris mundi
 omni

γ) Dissert. de LL. p. m. 17.

Sächsische
 Landesbibliothek
 6. MRZ. 1978
 Dresden

Varia ad historiam antiquam
Marrucinatus Migniel

Vol. II

C. 993

aus der ... die ...

aus der ...
Herrn ...

Handwritten mark or signature

Herrn ...
Dresden

Herrn ...
Herrn ...

omnibus nobilior. Solis naturam refert, ceterorum decorum
 sidera suo fulgore obtenebrans. Ubi autem eadem ille sin-
 ceritate viget, qua in nostra Misnia? Postquam enim, dis-
 pulsis errorum Pontificiorum tenebris, divini verbi lumen su-
 periori seculo nitidissime relucere coepit, complures provinciæ
 illius radiis sunt illustratæ. Nulla tamen æque magnam illius
 perfectionem, ac patria nostra dulcissima, potest ostendere.
 Siquidem in aliis claritatis & caliginis, diei atque noctis h. e.
 boni & mali, veri atque falsi, orthodoxæ ac hæreticæ do-
 ctrinæ dantur confinia; apud nos autem, quæ mirifica Dei
 est benignitas, evangelici splendoris lux nullius hæreseos vi-
 cina nube circumvolvitur. Nemo a sancti codicis lectione
 repellitur. In fidei mysteriis humanæ superstitionis rationis-
 que calliditates atque ineptiæ prorsus negliguntur. Templum
 nostra, omnibus in oppidis atque pagis, iisdem personant vo-
 cibus, quibus Bibliorum intonant buccinæ. Foederumque
 divinorum pignora, quæ Sacramenta dicimus, tam illibata ha-
 bemus, quam instituentis Servatoris gratia proposuit. Quo
 quid felicius vel dici vel cogitari potest? A puræ religionis ex-
 ercicio si discedamus, nulla res mortalium animis majori tran-
 quillitati esse potest, quam justitiæ custodia. Ea obbrutescen-
 tium hominum pectora ita flectit, ut omnem exuant ferita-
 tem, naturæque facilis assuescant mansuetudini. Si qua vero
 regio tranquillam ei præbet sedem, est nostra Misnia. Poeti-
 cæ vanitatis figmentum credimus, justitiæ præsidem, Astræ-
 am, ob crescentem humani generis malitiam, relicta terra, in
 cœlum subvolasse. Aut enim ab omni veritate illud remo-
 tum, aut cœlum ejusmodi nostram patriam esse dicimus, quod
 illa sibi hospitium elegit. Innumeri profecto a Serenissimis
 Patriæ Patribus constituti sunt Ordines, juris æquabilem te-
 nentes rationem, & infimis quoque suum tribuentes. Non
 pauci causarum dantur Patroni, qui pro publica salute mise-
 rorum propugnationem suscipiunt. Proposita sunt probis
 rerum laudabiliter gestarum præmia, ab improbis contra pro-

) 3

delicto;

delictorum ratione supplicia expetuntur, ut quilibet in optatissima quiete securam vivat vitam. Quid de bonarum artium studiis commemorabimus, quibus illa praestat domicilium? Dudum jactare desiit Graecia, suis in montibus, Helicone, Parnasso aliisque, habitare Musas cum Apolline, Migrarunt inde, ut in reliquas Europae terras, ita in nostram quoque Misniam. Invidia frendeant Itali cum aliis, doctrinae principatum sibi vindicare conantibus. Habuit ista, & adhuc possidet viros, quos grandiloquae illorum magnificentiae, cordatis plaudentibus, potest opponere. Non enim Gymnasiis tantum abundat quamplurimis, quae juvenilem aetatem omnibus impertiunt doctrinis, quibus egregia pectora debent imbui; sed inclyta etiam gaudet Academia, e qua subinde multo plures egrediuntur, qui Patriae commoda incredibili cum laude administrant, quam olim, tradentibus Poetarum filiis, ex equo Trojano Heroes invictissimi. Qui tandem calamus sufficiet enarrandae omnium rerum abundantiae, quas non incolis modo, sed aliis etiam hominibus cumulatisime ista suppeditat? Non omnis tellus omnium copia affluit.

Hic segetes, illic veniunt felicius uvae:

Arborei foetus alibi atque injussa virescunt gramina.

Aliae aliarum rerum proventu superbiunt. Misnia vero sic abundat omnibus, ut sat magnis laudibus efferri nequeat. Nihil de inusitata volatilium, quadrupedum, pisciumque multitudine libet dicere, quae non necessitati solum hominum, sed & deliciis inserviunt. Neque agemus de vineis, uvas generantibus si non omnium optimas, certe optimarum non penitus dissimiles. Paucula tantum de terrae fertilitate volumus adjicere. Aegyptus olim in triginta dividebatur Nomos seu Praefecturas, quarum tertia Phthemphti, h. e. caelum Deorum dicebatur, quoniam, juxta Athanasii Kircheri (d) opinionem, reliquos omnes cum foecunditate tum amoenitate facile superabat. Misnia meliori jure caelum est non fictitiorum deatorum, sed supremi Numinis, quo concedente tanta frugum

uber-

(d) Oedip.
Aegypt. Tom.
I Synt. I. cap.
III. f. 17.

ubertate locupletatur, ut reliquis provinciis Germaniæ, cuius
 medietatem ferme occupat, palmam faciat dubiam. Licet
 enim de ea tradi nequeant, quæ *Martinus a Baumgarten* (ε) de
 Ægypto memoriæ prodidit, *vidimus*, inq̄uens, in Ægypto agrico- (ε) *lib. 1. per-*
las bis metentes; bis enim metit Ægyptus, semel Aprili, iterum Septembri; *egrinat. sud*
 & quæ *Philippus Caroli* alicubi retulit, in *Hispaniola* novi orbis fru- *e. 16.*
 menti spicas adeo ingentes esse, ut humano brachio æquen-
 tur; duo quoque granorum millia singulas spicas continere.
 Optimo tamen jure, ut *Livius* (ζ) *Campanum*, nos Misnicum a- (ζ) *lib. 7. e. 38.*
 grum vocare possumus *uberrimum*. Siquidem illius proven-
 tus non alendis tantum incolis est sufficiens, sed & aliorum
 inopiam largissime sublevat. Frumenti per universam *Trans-*
sylvaniam magna est copia. Præter experientiam quotidia-
 nam testatur id *Traiani Cæsaris* numus, in quo *Ceres* erecta,
 dextera tenens cornu *Amalthææ*, læva tabellam cum hac epi-
 graphic: *ABUNDANTIA* (η) *DACIÆ*. Neque minori in ce- (η) *vid. Bér-*
 lebritate versatur *Misniæ* foecunditas. Esto enim, nu los ejus *tii Tabb Ge-*
 in laudem numos esse cufos; literarum tamen monumentis, *ograph. in*
 omni ære perennioribus, aliorum notitiæ a viris celeberrimis *descr. Trans-*
 est consecrata. E compluribus *Johannis Jansonii* (θ) verba ad- *it. Atlantem*
 duxisse suffecerit: *Das ganze Land Weisen bringet des* *minorem*
Getreides eine solche Menge / daß es auch alle umliegende Län- *Hondii p. m.*
der damit versehen kan / ist darneben auch an Wein / Honig und al- *146.*
terley Vieh gewaltig reich. Iste etiam illius tractus, qui mon- (θ) *in Neus-*
 tibus altissimis est valde asper atque horridus, inauditas con- *en Atlas ed.*
 tinet divitias. Nam quæ *Athanasius Kircherus* (ι) asferit: *Quid* *Amsterdam*
montes aliud sunt quam metallicorum corporum promus condus inexhau- *1638. Tom. I.*
stus, in quorum concavitatibus per abditos meatus ignis subterranei virtute *lib. II. de Mis-*
 & *energia velut in fornace quodam decocta & ad maturitatem desideratam* *nia. Vide et-*
deducta in usum mortalium egeruntur? Eadem veritas de montanis *iam Alani*
Misniæ locis incredibiliter comprobatur. Ecquis tam egregiis in- *Misn. Chron.*
 genii dotibus in eruditorum numero exsplendescit, qui vel ore *tit. XV f. 185*
 vel calamo exprimere valeat, quanta inde commoda *Serenis* *lib. II. cap.*
fimi Patriæ Patres cum innumeris subditis perceperint? *VIII. mundi*
subterr. f. 68.

(x) lib. X.
Mund. Subt
cap. VIII f
210.

(λ) Theatro
Orbis Terra-
rum f. 8.

(u) v. Albini
Berg Obi d.
tit. II. f. 17.

dibus ex Acoſta prædicet jam dictus (x) *Kircherus*, in toto ter-
rarum orbe non inventum eſſe locum, qui majorem auri
argentiq; copiam præbuerit, quam Peruvia, America regnum;
indigenas enim vaſis aureis non contentos etiam fellas & ve-
hicula integra ex auro curaffe fabricanda; Pizzarrumque, ſu-
perato Rege Atabalipa, tantum auri in regio Gazophylacio re-
periſſe, ut inter laminarum aurearum longo ordine per ſtrues
diſpoſitarum congeriem ad earum altitudinem vix gladio ex-
tento pertingere potuerit. Quibus non immerito addimus,
quæ *Abraham Ortelius* (λ) & *Franciſco Xereſio*, *Girava* aliisque
tradit, in Cuſco, urbe Peruvia, ædes fuiſſe, cujus area, parietes
& tectum undiq; aureis laminis inducta fuerint; Auzerinæ-
que provinciæ incolas ab imo calcaneo ad cervicem auro ad
prælia armatos, loricas, thoraces, tibialia, omniaque ex auro
fabricata; item, circa *Qvito* urbem auri fodinas eſſe, unde plus
auri quam terræ effodiatur; dictumq; Atabalipam Hiſpanis
pro ſua redemptione obtuliſſe tantum auri, quantum locus, quo
ipſe captivus detinebatur, capere poſſet. Erat autem hic vigin-
ti duos pedes longus, ſeptendecim largus: hunc ille implere
promiſit in eam altitudinem, qua ipſe erecti brachii ultimo di-
gito pertingere poſſet; aut ſi mallent, eundem bis argento
ad ſummum uſq; tectum plenum reddere. Nos autem non
ſatis admirari poſſumus argenti copiam, quod e variis Miſniæ
fodinis effoſſum conſtat. Quantas inde opes *Henricus* cogno-
mento *Illuſtris*, vel juxta alios *Muniſicus*, quatuor abhinc ſecu-
lis, & quod excurrit, e *Fribergensibus* eſt conſecutus? Con-
jicere eas licet reputantibus, quod univerſam Bohemiam
præſenti pecunia comparare potuiſſe dicatur. Sunt etiam testi-
monio haſtiludia (u) *Northuſe* per integrum octiduum ingenti
magnificentia pompa celebrata. Erigebatur enim magna
arbor aureis argenteisque foliis diſfuſa, ſingulisque haſtas
frangentibus & in ſeſſione permanentibus argenteum, adver-
ſarios autem ex equo deturbantibus aureum dabatur folium.
Cæteros, quibus ampliffimæ fortunæ ex iisdem obtigerunt,
taciti

taciti præterimus, nonnihil quoque de Schneebergensibus proposituri. Profecto fidem omnem excedere id videretur, nisi luculentissimos & ab omni mendacio maxime alienos testes haberemus. Anno æræ Christianæ MCCCCLXXVII. Serenissimus Saxoniae Dux *Albertus* cum aliquot ministris in fodinam, *Georgii* nomine insignitam, descendit, & parata mensa cum subfelliis e puro argento, in eadem fuit pransus, non sine admiratione dicens: Unser Keyser Friederich ist wohl gewaltig und reich / gleichwol weiß ich / daß er iso keinen solchen stattlichen Fisch hat / referente id cum (v) *Johanne Matthesio*, multisque aliis (ξ) *Albino*, qui addit, daß aus solcher grossen Erzes-
 Stufen gediegen Silbers / zwey lachter hoch und ein lachter breit / 400. Centner Silbers gemacht worden. Clitellæque, quibus insidens eam in fodinam *Albertus* se demisit, apud Schneebergenses in rei memoriam adhuc asservari dicuntur. Et ut nemo de mirifica maximorum inde & Principibus & aliis factorum reddituum multitudine dubitet, calculo *Philippi Melanchthonis* suam narrationem *Albinus* (o) corroborat, Sic autem Vir ille ἀξιόμιστος: Ab anno 1471. die *Dorotheæ* ad annum 1550. ex venis Schneebergensibus distributa sunt eis, qui venas coluerunt impensis suis, 12335520483. uncialium, id est, plus 123355 tonnis auri. Et loco decimarum soluta Principibus 2055920080. uncialium, id est plus 20559 tonnis auri. Tantundem etiam solutum Principibus de signatione argenti vom Schlegel. Summa omnium facit 164473. tonnas auri. Ceterarum fodinarum, quæ & superioribus annis in Misnia nostra valde claruerunt, & adhuc ingentibus argenti thesauris spes quam plurimorum obfaturant, mentionem non injicimus, silentio etiam prementes utilitates multitudine innumerabiles, quas & alia Misnicarum fodinarum metalla atq; mineralia &c. a laudatissimo *Albino* (π) recensita, compluribus afferant. Veritati enim verba *Georgii Agricolæ* quam maxime respondent, (ε) scribentis: Fodinæ plumbariæ qvæstus annuus cum fructibus agri optimi comparatus ipsis triplus, aut minimum duplus est. Quot ergo partibus an-

v) in Sarepta
conc. 1 f. 2. a.

ξ) f. 16. a.

ζ) Berg-
Chron. III.

IV f. 30. & 35.

o) ibid. f. 33.

π) l. c. tit.

XVI. f. 123.

seqq.

(ε) lib. I. de re
metallica f. 3

te edit. Basil.

a. 1657.

(σ) lib. I. de recedit eisdem fructibus quæstus argentaria vel auraria vena? Et (σ) veter. & no alibi: Metallum auri vel argenti fertile uno anno majorem utilitatis fructus metallis etum præbet, quam ager fructuosissimus annis centum. Quibus ita f. 672 b. init. comparatis prioris loci sententiam sequenti finit ratione: Habeant igitur sibi agricola uberes campos colantq; colles fertiles frugum gratia: Metallicis valles tenebricosas relinquunt, & montes steriles, ut ex ipsis eruant gemmas & metalla, non pretia modo frugum, sed & rerum omnium, quæ venduntur. O felicissimam igitur tot tantisque bonis Misniam! Horum admiratione attonitus, calamum abjicerem, ni dicenda restarent, quæ occasionem expositis præbuerunt. Juvenis nempe, natalium claritate, indolis elegantia, probitatis, modestiæ, cupidinisque literariæ laudibus non parum commendabilis,

JOH. ADAMUS Gottschald / e Wildenthal Misnicus, a nobis ad celeberrimam Philyream abiturus, publica in concione DEO optimo, Patronis atqve Præceptoribus gratæ mentis significationem edere, memorqve non modicorum beneficiorum e ferraria re in suos profectorum, in ejus laudem de FERRIFODINARUM antiquitate atqve utilitate agere gestit. Cujus conatum acclamationibus metro adstrictis nonnulli Sympalæstritarum prosequuntur. Videlicet

Joh. Paulus Ditmar / Altenburg. Hebr.

Burchard Jacob Olfæus, Soltqu. March. Hebr.

Paulus Rüdiger / Altenb. Gr.

Joh. Frid. Pierer / Monstab. Altenb. Gr.

Henningius Thomæ, Altenb. Lat.

Mauritius Wilhelmus Haberland / Ciza Misn. Lat.

Gottfried Erhard / Born. Misn. Vernac.

Gottfried Ebhard / Geringsvvald. Misn. Vernac.

Omnes igitur, qui humanitatis studia patrociniis, favore ac amore apud nos complectuntur, qua par est ratione, rogamus, ut exoptatissima sua præsentia eam panegyrii cohonestare ne dedignentur, omnia grati animi genera sibi a nobis certissime pollicentes. NUMEN vero summum devotissimis veneramur suspiriis, velit Misniæ nostræ felicitatem, innumeris modis auctam, adversus omnium hostium molimina factam tectamque conservare, & illos, qui Germaniæ tranquillitatem ausu barbaro jam turbare conantur, potenti coercere manu, quo nos, florente SERENISSIMO PATRIÆ PATRE cum CONJUGE & SOBOLE ac UNIVERSA DOMO SAXONICA SERENISSIMIS, vitam fortunatissimam traducere queamus. Dab. X. Oct, MDCLXXXIX.

34 572

Hinweise

Signatur 3 A 5172	Stok /
----------------------	-----------

RS

Bub

AK

33.
3. 4.

Titelaufn.

AKB

FK

1 Sarlesen

14.3.

Ju

Blo K

Bild K

digitalisiert ppn: 274063190

SWK

SLUB DRESDEN

3 1711304

Sonderstandort

Signatur

Vermerk

III 9 280 Jd G 80/76

